

COLUMN – Zaterdag Live, 26 oktober 2019 - Columnist: Henny van der Most

Ondermijning van de rechtstaat

Ondermijning is een begrip dat door politici steeds vaker als een "hot item" gebruikt wordt. Te pas en te onpas valt de term en er is zelfs een heuse wet in voorbereiding om ondermijning tegen te gaan. De zogeheten Wet Bestuurlijk verbod criminele organisaties.

Wat is ondermijning nu eigenlijk? Ondermijning is een verzamelnaam voor verschillende vormen van criminaliteit die vaak verborgen blijft. Bijvoorbeeld illegale hennepteelt, drugshandel, geld witwassen, mensenhandel, bedreiging en intimidatie en vastgoedfraude. Ondermijning is georganiseerde criminaliteit dichtbij, in je straat, buurt of supermarkt. Om hun criminele activiteiten uit te kunnen voeren, maken criminelen gebruik van allerlei legale diensten en voorzieningen. Zij vragen bijvoorbeeld vergunningen aan, richten bedrijven op, en huren en kopen panden. Door deze vermenging tussen 'onderwereld' en 'bovenwereld', kunnen onschuldige mensen en bedrijven onbedoeld in aanraking komen met criminelen.

Maar wacht, dit soort criminaliteit is van alle tijden, niets nieuws onder de zon en daar hebben we het Strafrecht voor. Waarom dan een nieuwe Wet binnen het Bestuursrecht? Wat houdt die nieuwe wet in? Wel, het is breed ingezet: regels over het bestuursrechtelijk verbieden van organisaties, die een cultuur van wetteloosheid creëren, bevorderen of in stand houden.

Echter de interpretatie van de verschillende overheden gaat veel verder dan dat. Het gaat niet alleen over criminele organisaties maar ook over de bereidheid van burgers om zich aan regels te houden, om zich norm-conform te gedragen. Met andere woorden de interpretatie van deze wet gaat ook over de algemenere maatschappelijke onvrede. De mate waarin de overheid en haar beleid als legitiem worden gezien. Door de mate ook waarin die overheid als *rechtvaardig* wordt ervaren. En dat gevoel staat in toenemende mate onder druk.

Natuurlijk: criminaliteit moet worden aangepakt; dat lijkt geen twijfel. Maar kijken we dan niet eng selectief naar wat het rechtsgevoel en onze rechtsstaat ondermijnt? Gaan we er dan niet wat al te gemakkelijk aan voorbij, dat die criminaliteit juist een perfecte voedingsbodem vindt in de algemenere maatschappelijke onvrede? Al helemaal in de allerzwakste wijken van ons land, die we, na zoveel jaren van moeizaam bevochten verbetering, in enkele jaren tijd weer zo in achterstand hebben laten terugzakken? En terwijl we terecht de aanpak van georganiseerde criminaliteit willen aanpakken ziet en hoort de burger steeds vaker, dat politici en andere leden van het openbaar bestuur verwickeld zijn in affaires, integriteitskwesaties en corruptie. Is dat niet ondermijnd voor rechtsstaat en rechtsgevoel?

De gretigheid waarmee de overheid zich stort in allerlei handhavende maatregelen binnen het Bestuursrecht vervaagt de grens tussen Bestuursrecht en Strafrecht. Criminaliteit hoort thuis in het Strafrecht, daar kan een stukje Bestuursrecht aan vast gehangen worden maar de afgelopen jaren zien we dat de overheid meer en meer het Bestuursrecht inzet als primair handhavingsmiddel. Waar het Strafrecht ervan uitgaat dat je onschuldig bent tot je schuld bewezen is draait het Bestuursrecht dit om. Eerst betalen dan pas de rechtsgang om je

Zaterdag Live, elke zaterdag live van 11.00 – 13.00 uur op Den Haag TV
Escampjournaal, elke zondagavond vanaf 19.00 tot 04.00 uur in carrousel op Den Haag TV
(kanalen van de diverse providers te vinden op www.rtvdiscus.nl)

Studio: De Dreef 247 - Den Haag
Tel: 070 - 380 44 01 / 06 - 508 62 26 6

onschuld te bewijzen en daar hebben niet de echte criminelen maar de gewone burger het meest last van.

Bestuursrecht regelt de werkwijzen en de handelswijzen van bestuursorganen in het vervullen van hun bestuurlijke taken in relatie tot de burger. Het Bestuursrecht geeft regels hoe bestuursorganen zich moeten gedragen jegens burgers.

Daar is Bestuursrecht voor bedoeld, niet als vervanger van het Strafrecht.

Bestuursmaatregelen treffen grote groepen zo niet alle burgers waar het Strafrecht zich beperkt tot het individu. Bestuursrecht heeft dus een veel grotere impact op veel meer mensen.

Overmatig inzetten van Bestuursrecht waar eigenlijk Strafrecht van toepassing is draagt bij tot de algemene onvrede bij de gewone burger die steeds minder het gevoel krijgt te maken te hebben met een rechtvaardige betrouwbare overheid. Overmatige inzet van Bestuursrecht is een bron van ondermijning van het rechtsgevoel van de burger en de mate waarin de overheid als legitiem wordt gezien. Overmatige inzet van Bestuursrecht zet de spiraal naar beneden in. De perverse prikkel binnen Bestuursrecht is het gevaar van ondermijning van de Rechtstaat.

De echte ondermijning zoals deze door de Nederlandse burger wordt gezien en gevoeld is het falen van overheid en overheidsinstanties. De grootschalige fouten bij belastingdienst, die maar niet opgelost worden, grootschalige fraude met uitkeringen bij UWV, die maar niet onder controle komen, uitholling van defensie en politie waardoor de veiligheid van burger en militair onder druk staan, uitholling van Zorg en Onderwijs waardoor deze voorzieningen krakend tot stilstand komen, en niet te vergeten al die integriteitsaffaires waarmee de politiek steeds vaker in het nieuws komt. De afgelopen jaren waren dit er ruim 500 en dat betreft alleen de politici, de rest van het openbaar bestuur is niet eens in deze telling meegenomen. Dit is ondermijning, die de legitimiteit van politiek en bestuur ondergraaft en de bereidheid van burgers zich als brave burger te gedragen doet afnemen.

Zolang deze maatschappelijke onvrede, deze kloof tussen burger en politiek niet aangepakt wordt is er een voedingsbodem voor criminaliteit waar de georganiseerde misdaad in toenemende mate gebruik van maakt en zal een aanpak van georganiseerde misdaad via welk Recht dan ook, gedoemd zijn te mislukken.

Misschien dat we de rust onder de kerstboom moeten gebruiken om onze gedachten over wat werkelijk ondermijnend is voor onze rechtstaat nog eens aan een grondige heroverweging te onderwerpen. Want *selectief shoppen* zoals dat nu gebeurt maakt het alleen maar erger.